

**Francisci De Fargna Civitatis Plebis Patrii Philosophiæ,
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris ... Commentaria In
singulos Canones De Jurepatronatus**

Qui sparsim tam intrà, quàm extra corpus Juris Canonici vagantur ...

Fargna, Francesco de

Romæ, MDCCXVIII

Casus III. Argumentum. Cappellania Laicalis potest conferri à Patrono, sive Clerico, sive Laico, secus si deinde fiat erectio formalis illius auctoritate Ordinarii, quia tunc mutat statum, & naturam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72203)

non intendit alteri præjudicare, nisi expresse deroget regulæ de jure quæsti. non rollen. Ac proinde, ut excludatur hujusmodi præjudicium Ordinarii verbum provideat in rescripto prolatum latius interpretari debet pro nominatione, & præsentatione, itaut vigore illius Patronus possit præsentare, non verò instituire, & conferre, *Imol. in cap. super eo de offic. delegat. nu. 2. & 4. Card. de Luca de Canonic. disc. 39. nu. 2. & 3., de renunciat. disc. 17. n. 17., de jurepat. disc. 70. n. 15., de success. disc. 53. n. 24. Rota decis. 174. n. 3. par. 1., & decis. 119. nu. 7. & 370. num. 5. & 449. n. 10. par. 5. recent. & decis. 531. num. 22. par. 4. rec. & decis. 305. n. 18. par. 9. tom. 1. rec. & decis. 14. n. 17. par. 10.*

8 Si verò institutio, & collatio Ecclesiæ spectet ad Summum Pontificem, tunc aut Summus Pontifex rescribit Patrono Clerico, ut provideat, aut ordinet Ecclesiam, & tunc videtur illum privilegiare, & concedere privilegium instituendi, itaut Patronus Clericus vigore hujus rescripti non solum poterit præsentare, sed etiam validè instituire, & conferre; quia in hoc casu non adest præjudicium tertii, sed solum ipsius Papæ concedentis, cui ipsemet Papa renunciare potest; Aut rescribit Patrono Laico, & quia iste in radice est incapax juris conferendi, & instituendi, non præsumitur in dubio Pontifex per hujusmodi rescriptum voluisse ei concedere privilegium conferendi, & sic non poterit iste validè conferre, & instituire, ut expresse docet *Imol. in d. cap. super eo de offic. deleg. n. 20. ibi-- Et per hoc videtur, quòd si scribat Patronis Clericis, quòd provideant Ecclesiæ, quòd nedum poterunt præsentare, sed etiam instituire, non sic in Laicis Patronis.*

ARGUMENTUM.

Cappellania Laicalis potest conferri à Patrono, sive Clerico, sive Laico, secus si deinde fiat erectio formalis illius auctoritate Ordinarii, quia tunc mutat statum, & naturam.

SUMMARIUM.

1 Cappellania merè Laicalis conferri potest propria auctoritate à Patrono, sive Laico, sive Clerico.

- 2 Relicto legato Missarum in Ecclesia Regularium à Testatore absque designatione personæ, an sit in libertate Patroni committere celebrationem Sacerdotibus tam Regularibus, quàm Sæcularibus, vel potius teneatur illam committere Regularibus, & num. 3. Amplia num. 4. & 5.
- 6 Cappellania merè Laicalis sunt capaces Laici etiam pueri, & femina.
- 7 Voluntas Fundatoris est omnino attendenda.
- 8 Ordinarius non potest erigere Cappellaniam merè Laicalem in Beneficium Ecclesiasticum contra voluntatem Fundatoris.
- 9 Cappellania Laicalis, si erigatur in titulum Beneficii, non potest amplius conferri à Patrono propria auctoritate, & quare? Vide ibi.
- 10 Quenam sint requisita Beneficii Ecclesiastici. Vide num. 11. 13. 14. & 15.
- 12 Prohibitio Fundatoris, quòd Ordinarius non se intromittat in Cappellania provisione, procedit in Cappellaniis merè Laicalibus, secus in Cappellaniis erectis auctoritate Ordinarii.
- 16 Beneficia manualia sunt vera Beneficia.

CASUS III.

Titius mandavit erigi, ac fundari de nonnullis ejus Bonis in quodam Altari Cappellaniam cum onere Missarum, reservando Juspatronatus activum favore sui Consanguinei, & ejus descendendum in infinitum, cum declaratione, & expressione, quòd dicta Cappellania esset merè laicalis, & manualis ad instar legati pii, itaut ad ipsam possent præsentari etiam Laici, & quòd in ejus provisione, & dispositione non se intromitterent nec Dataria Apostolica, neque Episcopus, nisi tanquam Executor legalis legatorum piorum.

Erecta igitur, & fundata per ipsummet Titium hujusmodi Cappellania merè Laicali, per plurium annorum decursum Consanguinei Titii Patroni illam propria auctoritate contulerunt modò uni, modò alteri Sacerdoti, qui Missas à Titio injunctas celebraret; sed quia deinde hujusmodi Cappellaniæ fuit facta erectio formalis in Cancellaria cum decreto Vicarii, non contradicente eodem Titio fundatore. Hinc oritur dubium, an Patroni possint in posterum illam propria auctoritate conferre?

Cer-

1 Certum est, quòd Fundator in limine foundationis Cappellaniæ merè Laicalis disponere possit, quòd Ordinarius non se intromittat in illius provisione. *Garz. de Benef. par. 1. cap. 2. n. 105.*, & quòd Cappellania merè Laicalis, seu legatum Missarum adimplendum in aliquo Altari, seu Ecclesia conferri possit propria auctoritate à Patrono, sive Laico, sive Clerico, *Belletr. disquisit. Clerical. par. 1. §. 8. n. 23. pag. mihi 78. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. gloss. 5. n. 35. Amostaz. de caus. piis lib. 3. c. 2. n. 2. & seq. Rota decis. 182. n. 2. par. 1. divers. & decis. 264. n. 1. par. 2. divers. & in Senogallien. Cappellaniæ 16. Aprilis 1696. §. Exclusa coram Molines*, & resolutum fuit à Sacra Congregatione Concilii in *Indiarum Cappellaniæ 11. Decembris 1677.* cum hac tamen distinctione, quòd si Cappellania merè Laicalis, aut legatum Missarum fuerit relictum à Testatore adimplendum in aliquo Altari, aut Ecclesia, designata per eundem Testatorem Persona, seu Sacerdote, qui debeat illud adimplere, conferri debet à Patrono Persona designata; si verò fuerit à Testatore adimplendum in Ecclesia Regularium absque designatione, & specificatione Personæ, tunc illud conferri debet à Patrono Regularibus, & fieri Missas celebrari per Regulares, non verò per Sacerdotes Sæculares, uti sentiebam in una *Romana Eleemosyna Missarum* studens apud R. P. D. Ansidæum dignissimum Sacræ Congregationis Concilii Secretarium, ubi cum Paulus de Matthæis in testamento condito anno 1592. legaverit Archiconfraternitati Sanctissimi Crucifixi in Ecclesia S. Marcelli erectæ, loca quadraginta octo montium, cum onere ex fructibus eorum puellas à die sui obitus dotandi, *e che* (sunt verba ejusdem Testatoris) *nella mia Cappella in Araceli ogn' anno in detto giorno si celebri una Messa Alta alle spese de' frutti di detti luoghi de' monti*. Et cum hujusmodi Missa fuerit semper celebrata per Fratres Conventus Araceli, insurrexit ex abrupto præfata Societas prætendens in posterum dictam Missam celebrandam Sæcularibus Sacerdotibus committere. Unde inter cætera proposito dubio in Sacra Congregatione: *An Archiconfraternitas possit celebrationem Missæ, de qua agitur, committere Sacerdo-*

tibus Sæcularibus, seu illam potius teneatur celebrari facere per PP. Sancti Francisci.

3 Respondendum dicebam -- *negativè quoad primam, & affirmativè quoad secundam partem, quatenus Patres Missis satisfacere non recusent.* Missæ enim celebrandæ in Ecclesia Regularium ex dispositione Testatoris absque specificatione Personæ, quando non constat de voluntate ejusdem Testatoris in dubio sunt celebrandæ per ipsos Regulares, & isti sunt præferendi Sacerdotibus Sæcularibus, juxta resolutionem Sacræ Congregationis Episcoporum relat. per *Nicol. Lucubr. Can. lib. 3. tit. 31. num. 15. Monacel. tit. 10. formul. 19. nu. 17. tom. 1. Mattheuc. de offic. Cur. c. 9. n. 8.* Talis enim videtur esse mens Testatoris, maximè in casu præfenti, vbi legatum Missæ non videtur directum ad Confraternitatem, sed ad Cappellam in usus Ecclesiam Regularium, dum in dubio legatum pro Missis dicendis censetur relictum intuitu Ecclesiæ, *Rota decis. 1149. num. 6. coram Seraphin.*, & legatum Missarum factum intuitu Ecclesiæ est adimplendum per Rectorem Ecclesiæ, & sic in hoc casu per Regulares *Rota decis. 294. nu. 1. par. 9. recent.*

4 Concurrente præsertim observantia, ipse enim met Testator adhuc vivens celebrare fecit Missas in ejus Cappella per Religiosos. Ex qua observantia ab ipso met Testatore proveniente, & usque nunc continuata etiam per Confraternitatem elicitur ejusdem Testatoris voluntas esse, quòd dicta Missa celebretur per ipsos Patres, & quòd isti sint præferendi Sacerdotibus Sæcularibus, *Card. de Luc. de benef. disc. 61. num. 13. Rota in Sutrina Canonica 21. Junij 1706. §. finali coram Eminenti. Priolo.*

5 Ac attenda etiam qualitate Missæ, quæ non est lecta, sed cantata; quæ si permitteretur celebrari per Sacerdotes Sæculares ad exclusionem Regularium, imponeretur onus nimis grave eisdem Regularibus, eorum quietem perturbans, quod non est permittendum *Mattheuc. offic. Cur. Eccles. cap. 9. num. 8. §. Verum.*

Quibus non obstat resolutio Sac. Congregationis Concilii in *Maceraten. 15. Martii 1692.* relat. per *Monacel.*, & *Mattheuc. ubi supra*, ubi enim solum resolutum

tum fuit, electionem Cappellani pro celebratione Missarum in Ecclesia Minorum Conventualium Montis Miloni à Testatore non nominati spectare ad hæredem, & non ad Regulares, quod non controvertitur, & solum dicimus, quod in hoc casu Archiconfraternitas, quæ habet eligere, & nominare Sacerdotem pro adimplendo legato Missæ à Testatore demandata teneatur nominare, & committere hanc celebrationem potius Regularibus, quam Sacerdotibus Sæcularibus.

Et ita resolutum fuit ab eadem Sacra Congregatione die 5. Septembris 1716. in responsione ad secundum dubium.

Dubium igitur est in casu præsentis, ubi Cappellania enixè voluit à Fundatore pro Laicali, deinde fuit erecta in Beneficium Ecclesiasticum: An supradicti Patroni possint continuare in possessione illam liberè conferendi propria auctoritate?

Et videtur respondendum Affirmativè, quia per hujusmodi erectionem non videtur præfata Cappellania mutare statum, & naturam, dum Fundator expressè, & clarè voluit hujusmodi Cappellania esse laicalem, & manualement, & nullatenus affectam Dataria, aut Episcopo, cujus sunt capaces Laici, etiam pueri, & foemina, ut bene notant Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. n. 26. Amosaz. de caus. p. lib. 3. cap. 2. n. 43., & Dominus meus Pitonius discept. Eccles. 19. n. 16. in fine, quæ voluntas expressa Fundatoris non potest alterari, sed est omnino attendenda, juxta Text. in l. quia poterant ff. ad Trebell., Aretin. conf. 143. n. 5. vers. quia quantum, Iason. conf. 205. num. 16. vers. tertio dicitur lib. 2. Rota decis. 54. n. 37. par. 13. rec. Ac proinde non obstante hac erectione, quæ videtur nulla, utpote facta contra voluntatem Fundatoris, dum non est in potestate Ordinariorum, facere Cappellantias collativas, & erigere in Beneficia Ecclesiastica contra Fundatorum voluntatem, ad Clement. quia contingit vers. cum tamen ea de Relig. domib. Mand. in Reg. 34. q. 11. n. 2., & alii apud Garz. de Benefic. par. 11. cap. 2. n. 105. poterunt iidem Patroni continuare in possessione conferendi, & illam propria auctoritate liberè conferri.

His tamen non obstantibus, veritas de jure est, quod non possint amplius Patroni in hoc casu præfata Cappellania

Pars II.

propria auctoritate conferre, quia hujusmodi actus formalis erectionis mutavit statum, & naturam dictæ Cappellaniæ, & reddidit illam collativam, & Ecclesiasticam, & nullatenus illa retinet amplius naturam laicalitatis, & legati pii, juxta glos. 1. in Clem. 2. de decimis in fine, Felin. in cap. ex parte secunda num. 2. de rescript. & conf. 41. & 45. Decius conf. 210. n. 1. Rebuff. in praxi tit. Sæculare beneficium quotuplex n. 14. & 15., & de pacific. possess. n. 102.

10 Et revera, quod præfata Cappellania non amplius retineat naturam laicalitatis, & legati pii, patet ex eo, quod posita ejus erectione auctoritate Ordinarii, jam in ea concurrunt omnia requisita necessaria ad constituendum Beneficium Ecclesiasticum, juxta doctrinam, & theoreticam Abbatis conf. 47. lib. 2., quam sequuntur omnes Canonistæ, ac etiam Corr. ad. in praxi benefic. lib. 1. cap. 2. usque ad 6. Gonzal. ad regul. 8. glos. 5. num. 6. & seqq. Ricc. collect. decis. 1657.

11 Primò enim collatio, seu institutio illius spectat ad Personam Ecclesiasticam, nempe ad Episcopum, non quidem liberè, sed ad præsentationem Patroni, cum Cappellania fiat collativa per ejus erectionem formalem auctoritate Ordinarii, juxta auctoritates superius relatas.

12 Nec obstat prohibitio Fundatoris, quod Ordinarius non se intromittat in Cappellaniæ provisione, sed ad solum Patronum spectet; quoniam hæc prohibitio valet, & tenet in Cappellaniis institutis à solis Fundatoribus absque ulla auctoritate, sicut in Cappellaniis spiritualizatis, seu erectis auctoritate Ordinarii, ut bene notant Garz. de Benefic. par. 1. cap. 2., & alii apud eum relati nu. 97. & 105., & dicam infra Part. V. Can. II. & III.

13 Secundò, habet annexum aliquid spiritualitatis, quia habet annexam celebrationem Missarum.

14 Tertio, conferri debet Clerico, & ad illam non potest amplius Patronus præsentare personam laicam, quæ cum sit de se incapax rerum, & jurium spiritualium, juxta Text. in cap. causam quæ de præscript. non potest tenere dictam Cappellaniam, utpote spiritualizatam per formalem erectionem auctoritate Ordinarii, ut observant Felin. in cap. cum aded n. 1. de rescript. Probus ad Monach. in cap. nullus de tempor. ordin.

T

ordin.

ordin. in 6. nu. 11. Lambertin. de jurepatr. 1. par. 2. lib. q. 7. art. 7. & 29.

15 Quartò denique dicta Cappellania est perpetua saltè aptitudine, ut sunt omnia Beneficia manualia, quod sufficit ad essentiam Beneficii, scilicet non confertur ad tempus certum, & definitum, sed incertum, & indefinitum, nimirum quousque voluerit Patronus; Perpetuum enim in jure dicitur, quod potest esse perpetuum, & quòd certo tempore non terminatur, *cap. Clericos de cohob. Cleric. ibi perpetuum, & l. si sufficit de condit. indebit.*

16 Et licèt hujusmodi Cappellania sit manualis, & ad nutum amovibilis, non ex hoc inferri potest, quòd non sit verè Beneficium, quia est amovibilis, iuxta doctrinam *Garz. de Benef. par. 1. cap. 2. n. 82.* & Beneficia manualia sunt vera Beneficia, ut idem notat *num. 77.*

Hinc objecta superius allata nihil concludunt. Verum enim est, quòd voluntas Fundatoris sit attendenda, & quòd non possit mutari, nec quidquam fieri contra illam ab Ordinario, sed in præsentem ipsemet Fundator mutavit voluntatem suam, permittendo, & consentiendo erectioni formali dictæ Cappellaniæ auctoritate Ordinarii, dum videns illam erigi ab Ordinario in titulum Beneficii non se opposuit, nec ei contradixit, & consequenter tacitè ratum habuit quidquid per Ordinarium fuit dispositum.

ARGUMENTUM.

Patronus si fiat Episcopus illius Diocesis ubi existit Beneficium Patronale, an possit illud conferre, & quid si ipse sit translatus ad aliam Diocesium.

SUMMARIUM.

- 1 Duo correlativa an, & quando adesse possunt in una, eademque Persona?
- 2 Patronus effectus Episcopus potest conferre Beneficium Patronale existens intrà propriam Diocesium.
- 3 Præsentatio, & institutio an, & quando adesse possint in una, eademque Persona. Et *num. 4.*
- 5 Patronus Episcopus translatus ad aliam Diocesium non potest conferre, sed solùm præsentare ad Beneficium Patronale prioris Diocesis.

6 Per translationem Episcopus amittit omnia jura prioris Ecclesiæ, nec potest amplius colligere hujus fructus. *num. 8.*

7 Institutio, seu collatio est unus ex majoribus fructibus Episcopatus.

9 Per translationem vacat prior Episcopatus tam quoad titulum, quàm quoad possessionem.

CASUS IV.

Patronus ratione proprii patrimonii cujusdam Beneficii existentis intrà Diocesium A. effectus fuit Episcopus ejusdem Diocesis, & propria auctoritate in successivis vacationibus non contentus pura, & simplici præsentatione illud contulit Personis idoneis; deinde justis intervenientibus causis auctoritate Apostolica translatus fuit ad aliam Diocesium, & succedente interim vacatione ejusdem Beneficii continuare intendebat in possessione illud conferendi, cui se opposuit modernus Episcopus Diocesis A. intrà cujus fines assurgit præfatum Beneficium. Hinc duo quæro in hoc Casu.

Primò, *An Patronus effectus Episcopus possit conferre Beneficium Patronale intrà propriam Diocesium existens. Et quatenus affirmativè?*

Secundò, *An possit illud conferre, si fuerit translatus ad aliam Diocesium?*

Et quoad primum respondendum videtur *negativè*. Clara est enim dispositio supradictorum Canonum prohibentium Patronis institutionem, & collationem Beneficiorum Patronalium; Unde Patronus, licèt promotus ad Episcopatum, non potest conferre proprium Beneficium Patronale, suadente præsertim ratione illa, quòd si Patronus Episcopus posset Beneficium conferre; cùm deberet etiam ad illud præsentare, jam concurrerent in ipso præsentatio, & institutio, quòd videtur impossibile; quoniam cùm præsentatio, & institutio, seu collatio sint inter se correlativa, exigunt concursum duarum Personarum, & impossibile est adesse in una, eademque Persona, *Butr. in cap. Postulastis de concess. præben. nu. 4. Lotter. de re benefc. lib. 1. q. 15. n. 38.*

2 His tamen posthabitis censeo Patronum promotum ad Episcopatum, & affectum Episcopum posse propria auctoritate conferre Beneficium Patronale existens